

ROZDÍL V PŘIPRAVENOSTI NA RODIČOVSTVÍ V ZÁVISLOSTI NA POHLAVÍ

Teoretické ukotvení

Za poslední půlstoletí se setkáváme s výraznými změnami ve formování rodiny v celém západním světě (Sobotka, 2004). Od 70. let 20. století se průměrný věk žen při prvním porodu zvyšoval každou dekádu o jeden rok. Tento posun je charakterizován změnami v pojetí ženské a mužské role a také posunutím věku osamostatnění se od rodičů, dokončení vzdělání, uzavírání manželství a trendem odkládáním rodičovství (Nisén et al., 2022). Autoři uvádějí, že oddalování rodičovství v mladém dospělosti umožňuje investovat více času do vysokoškolského vzdělání a vyhnout se obtížím spojeným se zkombinováním role studenta a role rodiče (Morgan & Rindfuss, 1999). Odložení rodičovství může snížit stres související s neslučitelností různých rolí a umožnit mladým dospělým více času na dokončení dalších přechodů, včetně dokončení vzdělání (Nisén et al., 2022).

Na připravenost k rodičovství mají vliv také partnerské vztahy, přičemž v současnosti se setkáváme s vyšším výskytem nestabilních a mnohočetných partnerství, které mohou znamenat potíže s hledáním partnera a přispívat i k pozdějšímu rodičovství nebo bezdětnosti. Souvisí to s nárůstem nestabilních forem svazků, jako je např. nesezdané soužití, „ústup od manželství“ a nárůst rozvodovosti (Gibson-Davis et al., 2005). Oddálení prvního porodu může také souviset s tím, že ženy častěji zažívají rozpad vztahu a doba vytvoření nového vztahu nějakou dobu trvá, čímž se oddálí také rozhodnutí pořídit si dítě (Mills et al., 2011). V mezinárodní evropské studii Testa (2007) pak bylo prokázáno, že přítomnost podpůrného partnera byla u bezdětných mužů a žen považována za druhý nejdůležitější faktor při rozhodování mít dítě.

Lesthaeghe a Meekers (1987) se zabývali problematikou změny norem a hodnot v souvislosti se vstupem do rodičovství. Dle autorů je vstup do prvního rodičovství podmíněn myšlenkovými změnami, kdy jednotlivci a páry stále častěji přecházejí k rodičovství, aby uspokojili své vlastní osobní potřeby. Tyto potřeby zahrnují faktory jako je osobní rozvoj, ale také potřebu mít děti jako výraz a rozšíření vlastního já.

Datový soubor

Data pochází z práce Škála připravenosti na rodičovství (Kryštofová et al., 2020), která byla zpracována studenty v předmětu Psychometrika 1. Tato škála obsahuje 11 položek, které respondenti hodnotili na škále Likertova typu (1 – rozhodně nesouhlasím, 2 – spíše nesouhlasím, 3 – nevím, 4 – spíše souhlasím, 5 – rozhodně souhlasím). Datová matice obsahuje celkem 485 záznamů, z toho bylo 77 % žen a 23 % mužů ve věku od 18 do 45 let.

Proměnné a regresor

Do finální verze inventáře byly zařazeny dvě subškály. První z nich nese název Kvalita partnerského vztahu, ve které měli respondenti ohodnotit kvalitu vztahu, ve kterém se nachází, s ohledem na společné plány do budoucna, pocit důvěry, spokojenost se sexuálním životem apod. Druhou subškálou je Zralost, ve které se měl každý respondent zaměřit sám na sebe a poté ohodnotit sebe v oblastech: schopnost plnit si své povinnosti, ochota omezit vlastní zájmy apod.

Při analýze dat ověřujeme, zda existují signifikantní rozdíly mezi pohlavími ve všech závislých proměnných. Dále ověřujeme, zda ženy a muži dosahují rozdílných výsledků na škále Škála připravenosti na rodičovství, kterou tvoří dvě subškály. K výpočtům byly použity hrubé skóry na těchto subškálách. Hrubý skór subškál byl vypočítán jako součet bodů, které respondent získal za odpovědi na jednotlivé položky, kdy byl souhlas skórován 4 body a nesouhlas 1 bodem. V první subškále je tedy možné získat 6 až 24 bodů, v druhé subškále lze získat 5 až 20 bodů.¹

Závisle proměnné:

- Kvalita partnerského vztahu
- Zralost

Regresor

- Pohlaví (0 – žena, 1 – muž)

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=179>.

Výsledky testování

Pro ověření byl aplikován test MANOVA, konkrétně její variace Hotellingův test. Při statistické analýze jsme pro regresor pohlaví vypočítali Wilksův test, který slouží k ověření statistické významnosti a jeho ukazatelem je Wilksova lambda. Výsledky těchto ukazatelů jsou prezentovány v tabulce 1. Wilksova lambda má hodnotu 0,98, což naznačuje velký efekt.

Tabulka 1: Wilksův test

Regresor	Wilksova λ	Testová statistika F	P- hodnota
Pohlaví	0,98	3,76	0,02

V dalším kroku byl proveden již zmíněný Hotellingův test, abychom zjistili, zda se hrubé skóry na subškálách u mužů liší od hrubých skóru žen. Výsledek prokázal statisticky významný rozdíl, výsledky Hotellingova testu jsou shrnuty v tabulce 2. Tabulka 3 poté prezentuje podrobnější hodnoty ukazatelů pro jednotlivé proměnné.

Tabulka 2: Hotellingův test

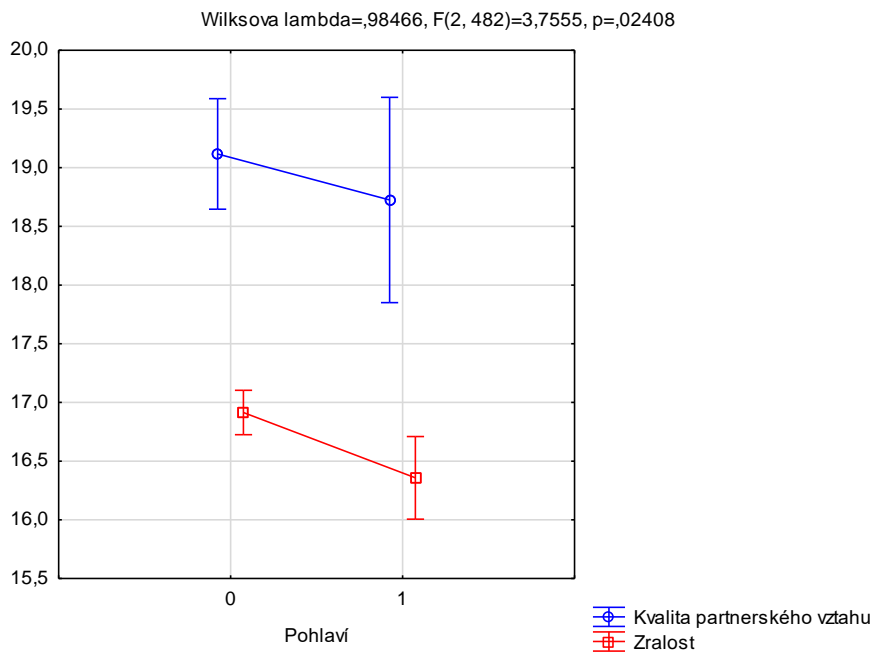
Hotellingovo T^2	F (2,482)	P- hodnota
7,53	3,76	0,02

Tabulka 3: Průměry, směrodatné odchylky, statistická významnost závislých proměnných²

	M (0)	M (1)	t	p	SD (0)	SD (1)	F
Kvalita partner. vztahu	19,12	18,72	0,78	0,438	4,79	4,09	1,37
Zralost	16,91	16,36	2,74	0,006	1,83	1,99	1,94

² V Tabulce 3 znamená označení „(0)“ ženy a „(1)“ muži.

Graf 1: Rozdíly v jednotlivých subškálách dle pohlaví

Shrnutí

Na základě provedené analýzy dat tedy lze potvrdit hypotézu ohledně vlivu pohlaví na dílčí oblasti připravenosti na rodičovství. Jak můžeme vidět v tabulce 3, pro proměnnou **Kvalita partnerského vztahu** je průměr u žen 19,12 a u mužů 18,72, nicméně p-hodnota je vyšší než 0,05, což značí, že rozdíl mezi průměry není statisticky významný. Naproti tomu u proměnné **Zralost** je průměr u žen 16,91 a u mužů 16,36, hodnota t-testu je 2,74 a p-hodnota je nižší než 0,05, což značí že rozdíly mezi průměry jsou statisticky významné. Můžeme tedy usuzovat, že v rámci našeho výzkumného souboru hraje v připravenosti na rodičovství roli vnímaná osobní zralost, a to zejména u žen, jelikož na této škále dosahovaly vyšší počet bodů.

Nicméně na tomto místě je nutné zmínit omezení výzkumu, mezi která patří především fakt, že výzkumný soubor byl genderově nevyvážený, jelikož zastoupení žen tvořilo 77%. V neposlední řadě musíme přihlídnout k velikosti výzkumného souboru jako takové. Pro generalizaci závěru by bylo jistě vhodné analýzu replikovat na širší populaci.

Seznam zdrojů

1. Gibson-Davis, C. M., Edin, K. & McLanahan., S. (2005). Higher hopes but even higher expectations: The retreat from marriage among low-income couples. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1301.
2. Lesthaeghe, R., & Meekers, D. (1987). Value changes and the dimensions of familism in the European Community. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie*, 2, 225-268.
3. Mills, M., Rindfuss, R. R., McDonald, P., Te Velde, E., & ESHRE Reproduction and Society Task Force. (2011). Why do people postpone parenthood? Reasons and social policy incentives. *Human reproduction update*, 17(6), 848-860.
4. Morgan, S. P., & Rindfuss, R. R. (1999). Reexamining the link of early childbearing to marriage and to subsequent fertility. *Demography*, 59-75.
5. Nisén, J., Bijlsma, M. J., Martikainen, P., Wilson, B., & Myrskylä, M. (2022). The gendered impacts of delayed parenthood: A dynamic analysis of young adulthood. *Advances in Life Course Research*, 53, 100496.
6. Sobotka, T. (2004). Postponement of childbearing and low fertility in Europe.
7. Testa, M. R. (2007). Childbearing preferences and family issues in Europe: evidence from the Eurobarometer 2006 survey. *Vienna yearbook of population research*, 357-379.